

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 8. Prosenca 1845.

List 2.

Božič

(iz laškiga od Aleksandra Manzoni.)

Ko skala, ki iz verha jo
Po visocin' stermeči
V oblasti siloviti je
Naval zagnal gromeči,
Po zrušeni melini
Valeč se prot dolini,
Hábne na dnò in se vstav',

Kjer zverne se, nepremakló
Leži germada lena;
In prejde naj še toljk' sto let,
Jo zora več rumena
Ne bo v višav' zlatila,
Če kaka moč je mila
Zopet na kvíško ne sprav':

Takó je ležal v revnosti
Sin vbogi perve zmóte,
Od dne, kjer ga obljublena
Na dno je vse britkote
Serd grozno potlačila
In up mu ves odbila,
Vrat v zdignit' ošabni kedaj.

Koga iz roda kletiga
Bi najti blo mogoče,
De bi Bogu presvetimu
Smel reč': odpusti, O če?
Predelat' zakon večni?
Izdreti plen nesrečni
Zmági peklenski nazaj?

Rojeno nam je Déte glej,
Sin nam se podaruje:
Obervi ko pregane, svét,
Vesolni se stresuje:
Roko človék' ponudi,
De oživi, in zbudi
H části zgubljeni se spet.

Izvira rajskih spod stanov
Studenec, in izteka;
In naglo v jamo vsih težav
Se vdere živa reka:
Iz debla med se zлива:
Kjer klada pred sognjiva,
Rož'ce zasmeja se cvet.

O Sin, o Ti kogar rodi
Sam Večni večno sabo,
Stoletje ktero reč' Ti zna:
„Začelo sim se z tabo?“
Ti si: nebes širjava
Tebe ne obderžava:
Tvôje besede so stvar!

In Ti se znižaj na se vzet
To perst, k' je stvar storjena?
Po kter' zaslugi, kter' milost'
Je čast ji ta doblena?
Odpust je več ko reva,
Kdo sklep ta razumeva?
Milost' brezkončne je dar.

Glej dans je rojen; v Efrata,
Prot prerokvan' deželi,
Devica blaga vzdigne se,
K' je slava v Izraeli,
Presveti sad noseča:
Od nje rodi se „Sreča“
Ko prerokvano je blo.

Z sromaškim čudopolna Mat'
Povojem Sinka ovila,
In v jaslice priproste ga
Lahnó je položila;
In moli ga: o Sreča!
Pred Bogam tu klečéča,
Ki zvolil je njeno telo.

Z nebes že angel dol hiti,
Ljudem de blagor kaže,
Mogočnih svoj pot mimogre
Blišeče praga straže:

Ter črednikam se vdanim,
Terd'mu svetu neznanim,
Naglo častitljiv zasvet'.

V prostorni noč' pridruži kmal
Se k njemu zbor češeni,
In jezero Zveličanih
Zdaj sklene ven'c ognjeni,
In slast ko sladka gane
Nebeške pevce zbrane,
Jamejo čast Bogu pet'.

Prepevajo veselico,
V nebesa se vernivši;
V oblake, po njih svitli pot,
Se sčasama razlivši,
Odjemlje glas presveti,
Dok zveste več zadeti
Družbe ne more uho.

Brez mudit' se, poišéjo
Ponižno to staniše,
O blagor jim! in vid'li so,
Ko angel jim popíše:
So vid'li, kak otroče
Povito v jaslíh joče,
Komur se vklanja nebo.

Le spavaj, Déte vmiri se;
Le spavaj, rajsko Dete;
Potihne naj viharja hrup
Krog Tvoje glave svete,
Kjer na nevérim sveti,
Ko bojni konj zadeti,
Pred tabo nevihta beži.

Le spavaj, Sveti! kdo je dan,
Narodam ni očitno:
Al pride dan, kjer bodo Ti
Nasledstvo imenitno;
Spoznavši, de poviti,
Ponižno v prah zakriti
Kral celiga sveta leži.

Iz Dunaja.

L.

Novi grebéní sa tkavze.

Kakor fe sdelovanje drusih obertniskih rezhi
fzhasama sboljšhuje in olépfhuje, fe je tudi sdelovanje
tkavfkih grebénov takó sboljšhalo, de je zhudo.

Velki fabrikant in sdelovavez grebénov na Du-
naju A. Bearzi s iménam, dela grebéne na ma-
shinah, to je: na mashinah sobé dela, in jih sma-
shinami tudi navedúje. Ti grebéní fo vfe druge
podóbe, kakor fo nafhi domazhi na rokah delani.

Mojster Bearzi nam je is Dunaja poslal nekaj svojih priliznih grebenov mnogoverstne gostósti, tanjkósti in fhirokósti de se taki, tudi take niske zene, na rokah nikdar sdelati ne dajo.

Prilizhnost in rasmerno navedenje tih grebenov raskladati, bi prostórá na listu permanjkalo, satorej popisfhemó sdaj famó to, kar je sa pervo nasnanje tega visoko dognaniga isdelka potreba.

Bearzovi grebéní niso s terstjenimi, ne s zhesfminovimi sobmi, ampak s jeklénimi in s mefingastimi navésani; niso famó sa snutek debéle, ampak tudi nar tanjši shidane, bombashaste, volnate in prejnate niti navedeni.

Te nam na ogled ali sa pokusfhnjo poslane grebéne raslózhi Bearzi po stopnjah vezhji ali manjši tanjkósti, takó: pod pervo stopnjo, ali Nr. 1. fhteje grebéne sa snutek in votek nar visfhi tanzhize; te imajo po tavshent sobov, fo tedaj po njegovim: dvajsetih pasém, to je 20 pavzov ali zol fhirjave, na vsak pavz mere je vbranih po 50 sobov; zéna je po 8 krajzerjev na vsak pasém. Raslózhek med nemfshko fhego in nafho domazho je leta, de pri naf fkosi in fkosi le 30 sobov na pasém fhtejejo, to méri okoli pol drusiga — do dveh pavzov pri slo gostó navedenih grebénih; Nemzi pa vsamejo en pavz (zol) sa pasém, naj jih bode sobov, v tisti meri, kolikor hozhe. Pri Bearzovih tanjkih grebénih gré na en pavz 50 do 72 sobov. Take tanjkósti domazhi grebéní s lesénimi sobmi nikdar ne bojo doségli.

Tako naprej po stopinjah visfhi ali manji tanjkósti ali redkósti fo sasnamvani Bearzovi grebéní; zéna rasse po primeri fhirjave in visokósti greben od 8 do 15 krajzerjev na vsaki nemfshki pasém, ali pavz.

Povabimo rokodelze, fofébnó pa grebenarje in tkavze, naj prideje ta lepi isdelek ogledovati, radi jim ga bomo vsaki dopoldan v pisarnizi z. k. kmetijske in rokodelske drushbe pokasali, kjer fhe vezh drusih podob kmetijskiga in rokodelskiga orodja nabiramo.

Tudi posamésni sobóvi na tablizo pripéti, fo tukaj viditi, kakorfihni se sa mnogoverstne grebéne na mafhinah isdelujejo; vsaka versta ima svojo zeno.

Lesfkoviz.

She en poglaviten sadershik rasdeljenja obzhinfkih pasfhinj in gojsdov.

Korist in potrebo, ktere bi slovenskiga kmeta k rasdeljenju obzhinfkih pasfhinj in gojsdov pergannjati mogle, fo nam „Novize“ takó ozhitno raskasale, de jih vsak, kterimu fo sdrave ozhi in nepofhkodvane ufhesa dane, s drobtinizo moshgan fposnati samore. Ker pa rasun mnogih v nafhimu zhasopifu nasnanjenih sadershikov, ki s shelesnimi verigami slovenskiga kmeta na stare navade perklenjeniga dershé, fhe drugi foverashniki temu obzhnókoristnimu prisadevanju nasprotvajo, naj mi bo perpuhfeno, vam fhe en poglaviten vsrok, sakaj se marsiktera fofeska sa delitvo obzhin ne smeni, ne koliko nasnaniti. Ne bojim se kmeta samere, ne vstafhim se foverashtva gostazha, ako vam odkroferzhno fhe neki sadershik rasglafim, ki umniga kmeta takó oflepuje, de lastnimu pridu, de obzhinfki potrebi, ozhi in ufhesa satifnuje.

Gostazhi in bajtarji, ali takó imenovani kajsharji se na neko, is perviga fkos dobroto premoshnih kmetov vpeljano, potem pa fkos navado ukorenineno staro pravizo operajo, po kteri jim je, bres de bi kako lastnino v fofeski pasfhi in gosjdu

imeli, perpuhfeno, eno, dve ali zlo tri krave obzhinfki zhedi perdrushiti, in fi is obzhinfkih gojsdov potrebnih derv sa svojo pezh in ognjifhe ufekati. Posebno radovoljni fo kmetje tistim bajtarjem in gostazham, kterih rokodela fofeska narbolj potrebuje, imenovano dobroto fkasali. Ako bi se po takih fofeskah po napeljevanju kmetijske drushbe obzhinfke pasfhe in gojsdi rasdeliti sazveli, bi kakor vsak lahko previdi taki gostazhi in bajtarji s vtimi svojimi dobrotnimi pravizami na fuho prifhli; bi mogli, ako bi po simi ubogiga Laponza in po leti divjiga Hotentota posnemati ne hotli, potrebne derva fi kupiti, in koshe, ki bi na preterganih kravah visele, s kupljenim fenam nabafati. Pred bosf savoljo tega zherno lize Samorza vbelil, pred ofhtirja od prodaje kerfheniga vina odvadil, ko takiga k delitvi obzhinfkih pasfhinj in gojsdov pergovoril. Tudi se ti ni potreba prisadevati, gostazha ali bajtarja, ki se s tako pravizo baha, k radovoljnim rasdeljenju obzhin, per kterih ga kmetje le is milofsti terpé, nagovarjati, sakaj fam gospodar ima pravizo svoje premoshenje, naj bo she vdnarjih ali pa v semlji, po svoji previdnosti porabiti. Sato imajo tudi v takih fofeskah, ki fmo jih sgorej nasnanili, fami kmetje oblafi in pravizo, fi obzhinfke pasfhe in gojsde, po svojih starih pravizah, po kterih se jim tudi gruntne davek naklada, rasdeliti. Tode, dokler se bo od 30 kmetov ene fofeske 5 fvojimu krajázhu (shnidarju), 8 fvojimu zhevljárju sameriti balo, dokler bo 10 kmetov med bajtarjem sváka (fshvogra), med gostazham seta ali tafta fkos take obzhnókoristne naredbe se pofhkodvati treflo, dokler bo 7 kmetov gorne, s desetmi kmeti spodne vafi v vezhni pravdi shivelo, in dokler bodo drugi, nemarneshi bres vfiga unema sa lastni in obzhinfki korist navadni odgovor dajali: „jest se sa to rezh ne menim; naredite kakor hozhete; kakor bote sa-se, tako bote tudi sa-me naredili,“ — dokler bodo take smefhnjave kmetam na poti, tako dolgo ne bo nobena koristna naredba per kmetijah vpeljana, in nobena obzhinfka pasfha, noben obzhinfki gojsd rasdelena ne bota. Ako se pa s bratovfko ljubesnijo per taki delitvi v saderge priti bojite, rasdeliti obzhinfke pasfhe in gojsde, prodajte jih in ako zela fofeska pervoli, dajte pridnimu rokodelzu bres plazhila delesh, to de ne v lastnino, ampak le takó dolgo, dokler bode te dobrote vreden, ali pa savoljo starofsti tega pomozhka potreben. Potem, ko je fkos smert ali nerodno obnafhanje, kar bo per fofeknim sberalifhu nasnanjeno in rasfojeno, vshivavzu ta milofilivi vshitik odpadel, padejo imenovani deleshi vnovizh fofeski nasaj; in gotovo je, de se bo sopet dofti rokodelzov sa take pomozhke oglasilo, in de bo fofeska s pridnimi delovzi obilno prefkerbljena. Takó bote dobizhke, ki vam jih v „Novizah“ obetamo, fkos lastno fkuhfno zeniti samogli; tako fi dobro imé poterdili, pod kterim tudi drugi naródi Slovenza posnajo. Joshef Demfher.

Moka is krompirja.

She vlani fmo povedali kako se moka is krompirja napravlja in tiste, kteri bodo s krompirjem to fkuhfno storili, poprosili v Novizah nasnanje dati, kakó se jim je ta fkuhfna obnefla? Ker nam ni pa do sdaj nihzhe od tega kaj osnanil in ker baron Königsbrun v gradzkih in dunajfkih novizah to delo letaf savoljo dobre krompirjeve letine sopet priporozha, hozhemo tudi mi nafhe kmeto-